

חכמינו בדורתינו

גליון פז • שנה ב'

שבועות
תשפ"ו לפ"קהוצאה לאור
חידושי תורה
של בעלי בתים
העושים תורתם
קבע ומלאכתם
עראי

מדור תורתם קבע

טעם שישראל היו ישנים בלילה קודם מ"ת

במגן אברהם (או"ח ריש סימן תצ"ד) הביא מזוהר הקדוש, שחסידים הראשונים היו נעורים כל הלילה ועוסקים בתורה, וכבר נהגו רוב הלומדים לעשות כן, ואפשר לתת טעם ע"פ פשוטו לפי שישראל היו ישנים כל הלילה והוצרך הקב"ה להעיר אותם כדאיטא במדרש לכן אנו צריכים לתקן זה עכ"ד.

ובע"ה יבאר זה בהקדם מה שחז"ל אמרו במסכת סנהדרין (דף ע"ב:) שינה לרשעים הנאה להם והנאה לעולם, לצדיקים רע להם ורע לעולם, וכתב בספר אמרי יוסף (קרח) שצדיקים יכולים לתקן נשמות בעל חוטא בלילה כשישן, אבל אם הבעל חוטא הוא ער כל הלילה לא יוכל להושיע לו, ולפי"ז צ"ב למה לא היה משה רבינו יכול לתקן נפשות קרח ועדתו בעת שינתם בלילה, ויובן דרש"י כתב עה"פ בפרשת קרח (ט"ז י"ט) ויקהל עליהם קרח, שכל הלילה הלך קרח בליצנות אצל השבטים לפתות אותם שיעמדו עמו נגד מרע"ה, וכיון שלא היו ישינים כל הלילה לא היה יכול מרע"ה לתקן נפשותם.

וז"ש שינה לרשעים הנאה להם והנאה לעולם, הנאה להם דבעת שינתם יכול הצדיק לתקן נשמתם, והנאה לעולם שממעט רשעים בעולם, אבל שינה לצדיקים רע להם ורע לעולם, דאם הצדיק ישן אינו יכול לתקן נשמת החוטאים ורע בזה להם ולעולם.

והנה קרח החזיק עצמו לצדיק, שהוא ג"כ ראוי להיות מלך ומנהיג על כלל ישראל, ולא הלך לישן כל הלילה, דשינת צדיקים רע להם ורע לעולם, וז"ש בילקוט שמעוני ויקח קרח שלקח מקח רע לעצמו,

- המשך בעמוד ב' <

מבוא: בשער התורה

ועל גרי הצדק ועלינו יהמו נא רחמיך

היום הזה נהיית לעם, בריך רחמנא דיהיב לן אוריין תליתאי בירחא תליתאי, גם בשנה הזאת הננו זוכים לחוג את החג השבועות זמן מתן תורתנו, היום טוב שניתן לומר שאין דוגמתו במשך כל השנה מבחינת ההתעוררות הרוחנית, כל כולו של היום טוב הזה סובב על קוטב של שאיפות לקירבת אלקים, השגות בתורה ובעבודה, כל אחד ואחד יהיה מי שיהיה מוצא בקרב לבו השתוקקות להתעלות ברוחניות באופן שאינו רגיל לזה סביב כל השנה, וכל זה אף שחכמינו ז"ל חייבו אותנו דוקא ביום טוב זה לקיים גם החציו לכם, ולא עוד, אלא תמיד בכל שנה ושנה הרי הוא בבחינת והקרבתם מנחה חדשה לה', אם אמרו ז"ל על דברי תורה שיהיו בעיניך בכל יום כחדשים, על אחת כמה וכמה שעצם יום מתן תורתנו הוא בעינינו כחדשים ממש.

וענין זה מתבטא ביותר באחת המנהגים של היום טוב שבועות, והוא המנהג לקרוא מגילת רות, שכתב באבודרהם בטעם המנהג לפי שבו קורין המגילה של רות שנתגיירה, וגם אבותינו נכנסו לבית ביום הזה על ידי מילה וטבילה והרצאת דמים כמו גר, וכמבואר במסכת יבמות (מז:) שלמדין מזה הלכות גרות, וזאת אומרת, שבקריאתינו המגילת רות הרי הוא כהצהרה שגם אנחנו נחשבים

במדה מסוימת כמו גרים, שהיום הזה נכנסנו בברית עם הקב"ה נותן התורה, ובאו כולם בברית יחד נעשה ונשמע אמרו כאחד.

ואשר על כן אולי נתעכב במקצת לעיין בפרשת הגרים בהמשך הדורות, ובמיוחד באלו שמסרו נפשם בפועל ממש על קידוש שמו יתברך בעמדם בפני עינויים ופתוים מהכא ומהתם לחזור לסורם, ובעזר אהבתם להשי"ת לא נרתעו מכלום ובשמחה רבה פשטו צווארם שלא לבגוד בה' ובתורתו שזכו ליכנס בבריתו.

ולא מקרה הוא כלל, שדוקא בחג השבועות ביום טוב שני של גלויות חל היוםא דהילולא של הגר הקדוש אברהם בן אברהם זצ"ל, הגראף פאטאצקי, הנשמה הקדושה חזרה אל צור מחצבתה ביום שכלל ישראל נתגירו במעמד הנבחר, באותו היום זכה הגר צדק לברך בשם ומלכות בקול גדול הברכה ברוך המוקדש שמו ברבים, וידוע שהיסוד ושורש העבודה זצ"ל הטמין עצמו במחבוא סמוך למקום שריפתו, וענה אמן על הברכה, אשר החפץ חיים זצ"ל אמר על זה שאלמלי היו שם עשרה אנשים לענות אמן על הברכה היו זוכים אז להחיש פעמי הגאולה והיה ביאת המשיח.

הסיפור של הגר הקדוש פאטאצקי ארוכה הוא, ונעבור עליו על קצה המזלג, שנולד אל אביו שהיה שר גדול במדינת פוילן, וכאשר גדל קצת העירו רוח חכמתו לחקור בעניני אמונה, ונסע ביחד עם חבר אחר אל הפויבסט

- המשך בעמוד ב' <

שסבר שעליו נאמר שינת צדיקים ר"ע להם ור"ע לעולם, ובאמת טעה בזה ולא ישן כל הלילה, ולא היה מה רבינו ע"ה יכול לתקנו עכ"ד.

ולפי"ז יתכן שבני ישראל מחמת גודל מדת עניויות שלהם חשבו שאינם ראויים לקבל תורת השם, אחר ששהו במצרים מקום טומאה וערות הארץ שנים רבות, ולכן הלכו ישראל לישן בלילה קודם מתן תורה, כדי שמשא רבינו יתקן נשמתם ויהיו ראויים לקבל התורה ושפיר היה שינתם כדי שיהיו ראויים לקבל התורה.

(הרה"ח ר' יונה פריעדמאן הי"ו)

התורה לא יצאה מרשות הקב"ה ואין בה משום דינא דבר מצרא

החיד"א בכסא דוד דרוש ד' כתב דמה שאמרו חז"ל (שבת פח:) **בשעה שעלה משה למרום לקבל התורה, אמרו מלאכי השרת תנה הודך על השמים**, דהיתה טענתם דכיון שהם בשמים מגיע להם התורה מדינא דבר מצרא, אמנם איתא בשיטה מקובצת (בבא מציעא קח.) דגבי **בן המוכר** לא שייך דינא דבר מצרא, וכיון דבני ישראל קרויים **בנים למקום** בטלה טענתם משום דינא דבר מצרא עיי"ש.

ואפשר לומר עוד טעם לבטל טענת המלאכים משום דינא דבר מצרא, דאיתא במס' פסחים (מט:) **תנא רבי חייא כל העוסק בתורה לפני עם הארץ כאילו בעל ארוסתו בפניו, שנאמר (דברים לג ד) תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב, אל תקרי מורשה אלא מאורסה**.

וכתב המהרש"א במסכת סנהדרין (דף נח:) שהתורה נקראת ארוסה **לפי שרוב ההמון אין עוסקין בה והוי התורה לגביה כארוסה בבית אביה**, שהניחה להיות תורת ה' ועדיין לא נכנסה לרשות האדם כנשואה, אבל העוסק בה ודאי דהו"ל נשואה ונקראת תורתו, כמו שאמרו בגמרא (ע"ז יט.) **בתחילה נקראת על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו**, שנאמר (תהלים א.ב.) בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה. והוא שאמרו בפסחים כל העוסק בתורה לפני עם הארץ כאלו בעל ארוסתו לפניו, לפי שעם הארץ אינו עוסק בה והויא ליה ארוסתו, עיי"ש. וממש כדברים האלה כתב גם כן בביאור הגר"א על תיקוני זוהר (תיקון כ"א ד"ה דיהבין ליה) בכוננת דברי הגמרא הנ"ל עיי"ש.

היוצא לנו מזה כי נתינת התורה לישראל במעמד הר סיני היתה רק בבחינת אירוסין, אשר נשארה התורה ברשותו של הקב"ה כארוסה בבית אביה ונקראת תורת ה', ותורה צוה לנו משה "מאורסה" לכל בני ישראל עד סוף כל הדורות רק בבחינת אירוסין, ועבודת בני ישראל לעסוק בדברי תורה להיות דבוק בקדושת התורה בכל לב ונפש, ואז זוכה האדם להתייחד עם התורה בבחינת נישואין ונקראת תורתו על שמו. וכן מצינו ג"כ בדברי התוס' במס' סנהדרין (דף יט. בד"ה ינאי) בהא **דבר שמחל על כבודו כבודו מחול**, כי אין זה משום גריעותא דעשה דכבוד התורה, אלא היינו טעמא כי **תלמיד חכם תורתו דיליה** כאמרם ז"ל לבסוף נקראת על שמו, ולכן יכול למחול על כבודו כיון דשלו היא, עיי"ש. והוא כדברינו דאחר שזוכה האדם להדבק בקדושת התורה, נכנסה התורה לרשותו של אדם בבחינת נישואין ונקראת תורתו על שמו.

ובזה נסתר טענת המלאכים כי אין בטענת המלאכים ממש, **דכיון שניתנה התורה לישראל רק בבחינת אירוסין ונשארה ברשותו של הקב"ה כארוסה בבית אביה** ועדיין נקראת תורת ה', א"כ לא שייך בזה כלל טענת בר מצרא, כי דינא דבר מצרא שייך היכי דמוכר שדהו לחבירו לצאת לגמרי מרשות מוכר לרשות לוקח אז יכול המצרן לבוא בטענת בר מצרא, אבל כאן בנתינת התורה לישראל לא יצאה התורה מרשות מוכר דהיינו הקב"ה, אלא רשות נתונה לכל בני ישראל עד סוף כל הדורות להדבק בה בעסק התורה בכל לב ונפש להגיע לבחינת נישואין ואז נכנסה התורה לרשותו ע"י יגיעת עצמו, אבל קודם לכן נשארה לכל בני ישראל רק בבחינת אירוסין והיא ברשותו של הקב"ה, וא"כ לא שייך כלל לבוא בזה בטענת בר מצרא ובטל לגמרי טענת המלאכים.

(הרה"ח ר' שלמה זלמן ישראל הערשקא הי"ו)

ע"י השבת בטלה טענת בר מצרא במתן תורה

איתא בגמ' (שבת פו:) **כולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל**.

אפשר לבאר בהקדם מה שאמרו חז"ל (שבת פח:) **בשעה שעלה משה למרום לקבל את התורה נתקנאו בו מלאכי השרת**, ואמרו (תהלים ב.) **תנה הודך על השמים**. ומבואר בכסא דוד להחיד"א (דרוש ד') שטענת המלאכים היה שמצד הדין יש להם משפט הקדימה, דקיי"ל דהמצרן מסלק את הלוקח, וכיון שהמלאכים שוכנים בשמים קרובים אל התורה הרי הם קודמים לישראל מדינא דבר מצרא. אמנם אם כן יש להבין איך קיבלו ישראל את התורה.

ואפשר לומר, דהנה כבר קודם מתן תורה נתן הקב"ה לישראל את השבת, אשר היא עצמה חלק ממצוות התורה, ועי"ז היה לבני ישראל חלק בתורה, והיו שותפים עם הקב"ה בתורה, ומבואר בשו"ע (ח"מ סי' קע"ה

במדינת רויס, ואחר שהציע לפניו כל ספיקותיו לא נחה דעתו מתשובותיו כלל וכלל, ואחר חקירה קצרה נתגלו לו כמה מהשקרים והמסוה אשר הפויבסט מסתתר תחתיו, ואז נסע לאמסטערדאם והכיר בדת האמת אחרי כמה שיחות שהיו לו עם האב"ד, ואז נשאו לבו להתגייר ולהסתפח אל כלל ישראל. וכן חבירו שהלך עמו נתגייר במאוחר אחר שנתודע לו ממעשהו.

משם נסע לעיר ווילנא ולא הודיע כלום לאביו הפריץ, והסגיר עצמו בבית המדרש שהגה שם בתורה בהתמדה רבה יומם ולילה תוך כדי סיגופים ופרישות באופן גבוה ונשגב, אביו שלא ידע לאן נעלמו עקבות בנו החכם פרסם בכל הכתבי עת שמחפש אחרי בנו, אבל לא נודע לו איה מקום כבודו. עד אותו יום שהגר צדק מוחה ביד בנו של איזה חייט שעשה מעשים אשר לא יעשו, ואביו החייט רצה לנקום בו, הלך להלשין להשלטונות כי בנו של הגראף פאטאצקי נמצא כאן בביהמ"ד.

תיכף ומיד לקחוהו משם אל בית הסוהר, והמה ניסו לדבר על לבו יום ויום שיעזוב הדת היהודית, אבל הוא ענה להם תשובות קולעות שהשאיר אותם פעורי פה בלי מענה, עד שחתכו גזר דינו לשרפו בפני המוני אנשים. ומספרים שהגר"א מוויילנא זי"ע הציע לו שאפשר לו להודיע לו שם שעל ידי זה ינצל ממיתתו, אבל הוא סירב באמרו כל ימי הייתי משתוקק לזה לקדש שם שמים, והנני מוכן ומזומן על זה בשמחה רבה.

וביום שני של יום טוב שבועות כאשר הלך אל מקום המשפט, היו פניו מאירים כשמש בצהרים באופן נפלא, ובצעקת 'שמע ישראל' החזיר נשמתו הקדושה ליוצרה. והגם שגזרו שלא יקברוהו אלא יפזרו האפר וילך לאבדון, היה שם בחור אחד בלי זקן שהתחפש בבגדי נכרים, ושיחד את השורף שיתן לו מאפר גופו, וקברו בבית עלמין בוויילנא, והגר"א ציוה שאחר מוע"ש שלו יטמניוהו סמוך לקברו של הגר צדק.

וכהנה וכהנה היו כמה סיפורים מגרי צדק בהמשך הדורות שגילו מסירות

מדור תורתם קבע

– המשך מעמוד ב' >

ס"ה) דשותף עדיף ממצרן. ובזה דחה הקב"ה טענת המלאכים שאמרו 'נתנה הודך על השמים' מדינא דבר מצרא, דע"ה השבת נעשו ישראל שותפים עם הקב"ה, ושותף עדיף ממצרן.

אלא דבאמת הא גופא קשיא, למה בשעה שנתן הקב"ה מצות שבת במרה לא מצינו שטענו המלאכים שיזכו הם במצות שבת מדינא דבר מצרא. אלא שהקב"ה הקדים תרופה לטענה זו, והוא ע"פ מה שאמרו חז"ל (שבת י'): א"ל הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיעם, הרי לנו שנתן הקב"ה את השבת לישראל בתורה מתנה, וכיון דקיי"ל (שם סעיף ג"ד) דרך במכירה שייך דינא דבר מצרא, משא"כ בנותן מתנה אין בו דין מצרנות, על כן לא היה למלאכים טענת בר מצרא על מצות שבת שנתנה הקב"ה לישראל במתנה, וכיון שכבר היו שותפים עם הקב"ה לא היה שייך טענת בר מצרא במתן תורה.

זהו שאמרו 'כולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל', היינו שבאמצעות השבת נתן לנו הקב"ה את התורה, כי בזכותה בטלה טענת בר מצרא, וצבי ואתרעי בן מוסר לן אורייתא.

(הרה"ח אהרן פריעדמאן הי"ד – ירושלים)

■ כל ימי התפללתי רק על בנים כשרים וצדיקים ■

ביום ה' סיון, ערב חג השבועות, חל יומא דהילולא של אבי מורי הגה"צ רבי יהושע כ"ץ זצ"ל, אב"ד סאמבאטהעלי ובעל ויאמר יהושע.

ואספר מה שאמר לי תחת אחד השיחים, אודות מה שנכתב במחזורים לימים הנוראים (ומובא בספר נגיד מצוה בשם האריז"ל), שבתפלת מוסף בר"ה וי"כ בשעה שמאריך החזן בקדושה בתיבת 'איה מקום כבודו' ישאל אחד מג' דברים אלו, עושר מופלג לעבודתו, או בנים צדיקים וחסידיים וחכמים, או השגת רוח הקודש, ואמר לו אביו "מימי לא התפללתי על שום דבר אחר, מלבד שאזכה לבנים יראים ושלמים".

ופעם אחת כשהיו זמנים קשים, אמר לו אביו "אני בעצמי אשם בכך, כיון שמעולם לא התפללתי על שום דבר, רק על בנים כשרים וצדיקים".

(הגה"צ גאב"ד וויען שליט"א בשיעור פרקי אבות פרשת במדבר תשפ"ו)

במשנתו של החתם סופר

מדור תורת משה

ולומדי תורתך לשמנה – במשנת מרן החת"ס

מרן החתם סופר בדרשות על שבועות (דף רפ"ח ט"ב) פירש נוסח ברכת התורה 'ונתן לנו את תורתו, לשון נתינה במתנה אפילו למי שאינו ראוי, ומבאר בזה המאמר חז"ל (נדרים פ"א). על מה אבדה הארץ ויאמר ה' על עזבם את תורתו אמר ר"י אמר רב שלא ברכו בתורה תחלה, כי נ"ל הכוונה כי לא ניתנה התורה ליחידיים כ"א לכללות ישראל, חלבנה בהדי בוסמין דוקא, באופן שיה' לכל אדם מישראל חלקו בתורה, ואם הוא אינו בא, בא בנו או בן בנו ממשפחתו וירש אותה מורשה, כי הניצוץ שבתוכו אם אינו מבעיר עתה התלהבות התורה עתיד הוא להבעיר אחר כמה דורות, וע"כ שמחת כל ישראל שיום בחג השבועות, ומשום כן נתנה התורה במעמד הנבחר והנפלא הזה בתחלת צאתינו מעבודת מצרים ולא היינו כדאים לזה, להורות כי אין מעצור ולא יתיאש אדם מחלקו בתורה אפילו אם יהיו בשפל המדרגה מ"מ כמוהו כמו הגדול שבגדולים, ומשום הכי נוהגים להעמיד אילני סרק בבית הכנסת.

והנה בשעת חורבן בית המקדש אותו הדור אמרו שאין התורה אלא לישעלי וחבריו, ומשום כן נאבדו מן הארץ ולא היתה התורה ולא לומדיה מגינים עליהם, וזה רמז לנו קרא באמרו, על מה אבדה הארץ, ויאמר ה' על עזבם את תורתו אשר נתתי לפניהם, ר"ל נתתי דייקא בבחינת נתינה ולא בבחירה לבחור איש מיוחד מהם, ואמר לפניהם דייקא, לפני אנשי הארץ אשר שאל עליהם על מה אבדה הארץ, רצונו אנשי הארץ עמא דארעא, ובאמת לפניהם ממש נתתי התורה ואין שום אחיזה יתירה לתלמידי חכמים עליה יותר מעמי הארץ כי כולם שוים לטובה בענין זה. וכזה דקדוק חז"ל במסכת פסחים פרק אלו דברים (ס"ה): הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מאי טעמא יום שנתנה בו תורה לישראל, ר"ל שנתנה" דייקא לכולי עלמא בשוה, על כן יש לשמוח ביתר עוז.

ובחיזושי חת"ס (נדרים פ"א, ובדרשות חת"ס דף רנ"ב ודף שט"ז) מפרש אמר ר"י אמר רב שלא ברכו בתורה תחלה ע"פ דברי רבינו יונה שבר"ן שלא למדו תורה לשמה, ומדקדק מרן מהו לשון 'תורה לשמה' ולא אמר תורה לשם

מבוא § בשער התורה

– המשך מעמוד ב' >

נפשם למען השי"ת ותורתו הקדושה באופנים מבהילים. ואולי יש להזכיר עוד אחד סמוך לדורינו שהיה 'יהודי שנתגייר', ה"ה הד"ר ישראל יעקב דעהאן ז"ל הי"ד שהיה איש מלומד וחכם, אבל מנותק לגמרי משמירת התורה והמצוות רח"ל, עד שגה עליו אור ה' ורוחו החל לפעמו לחזור אל שרשו ודתו, והלך כברת דרך ארוכה עד שמצא את שאהבה נפשו בין הבתים הישנים בעיר הקודש ירושלים ת"ו, ודבקה נפשו ורוחו ברבה של ירושלים הגה"ק ר' יוסף חיים זאנענפעלד זצ"ל, ואז באותה התקופה הסוערת עמד לימין היהדות החרדית בארצו הקדושה כמציל ומושיע, הורה להם את הדרך ילכו בה למען העמדת הדת ולינצל מפעולות הציונים.

עד שנגמלה ההחלטה אצל ראשי הציונים שכבר גדש את הסאה והותר דמו, כולם כאחד אמרו שמוותר לרצחו נפש, והדתיים הנלוים אליהם אף הוסיפו לומר כי מצוה רבה הוא להרגו כדין מסור ומלשין, והוא ידע היטב מגודל הסכנה האורבת עליו, ואף כתב מזה בדברי הימים שלו, ולא ארכו הימים וידי זרים שלטו בו ונפל חלל בארץ הצבי על קידוש השם, על עמידתו איתן למען טהרת היישוב בארצו הקדושה.

אמנם למען האמת ייאמר, כי כל גר העוזב את עמו ואת מולדתו למען ליכנס בברית עם ישראל, אם שאינו מוסר את נפשו למות על קידוש השם, אבל הוא מוסר את נפשו כדי 'לחיות' על קידוש השם, ולפעמים הרי הם סובלים משך כל ימי חייהם יסורים גדולים בגשמיות וברוחניות מחמת הקשיים להתרגל לחיים היהודיים עם כל הקשור בו, ומדי יום ביומו הרי הם זוכים לקדש שמו יתברך בעמדם בנסיגות הצפים עולים על ראשם, ועל כל גל וגל מתכופפים ומצדיקים את דין שמים באהבה.

וכלל ישראל מצפים שבמהרה יתקיים בנו הייעוד ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, והאלילים כרות יכרתו וכל בני בשר יקראו בשם ה', ונזכה לתורה חדשה מאתי תצא בביאת משיח בן דוד בב"א.

(הרה"ח ר' אברהם ישעי' קליין הי"ו)

דבר בעתו

ענינים על חג השבועות

תחת אחד השיחים (במקום נופש וועסט פאלם) עם ידידי מנוער חובר חיבורים מחוכמים **הגה"צ ר' דוד דוב מייזליש שליט"א אב"ד קהל יראים סיגעיט**, (שלמדנו ביחד בישיבה בנין דוד אצל מו"ר הגה"צ ר' אברהם לייטנער זצ"ל בשנת תשל"א) הבליע בנעימות לשונו במרוצת השיחה כמה ענינים נאים לכבוד חג השבועות כדלהלן.

א', יש לומר מילתא בטעמא על המנהג **שבעת שעולין לתורה נודרין מעות לצדקה**, דלכאורה מהו השייכות בין שני אלו, אלא דידוע התנא דבי אליהו **בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה**, והרי ידוע דרשת חכמינו ז"ל עה"פ אשר אנכי מצוך היום, **בכל יום יהיו בעיניך כחדשים**, ונמצא שבשעה שעולין לתורה צריך להיות בעיני העולה כאילו זה עתה קיבל התורה מסיני מחדש, על כן יש לו לקיים גם כן מצות ויקחו לי תרומה כמו שעשו בני ישראל אחר מתן תורה.

ב', בענין **מאכלי יום טוב שבועות** אמר לי שבעצם מה שאמר ז"ל **הכל מודים בעצרת בעיני נמי לכם**, יש לומר דטבע העולם כאשר האדם נמצא במצב רוח מדוכא אז אין לו חשק ותאוה לאכול, לכן אחרי שקבלו התורה בשבועות, ויש תר"ג מצות, ואם עוברים עליהם ח"ו אית דין ואית דיין, הרי יש מקום לחשוב שמצבו של הגוי טוב יותר שאין לו כל העול הזה, לכן נצטוו לקיים החציו לכם, כדי להפקיע מדיעה כוזבת זו, ולהורות כי **אדרבה שמחה וחדוה הוא לנו** שזכינו להתקרב להבורא יתברך על ידי התורה הקדושה ולקנות בזה חיי עולם, והרא"י שמקיימין ה'לכם' ואוכלים ברוב חשק בשמחה רבה.

ובדרך אגב אמר לי שהטעם שמצפין **הקרעפלעך ב'ברעזיל**, הוא מכח ההלכה המבואר ביורה דעה (סי' צ"ז) **שאסור לעשות מאכלי חלב בלי היכר**, שלא יטעו לאכול עם בשר, משום הכי מצפין אותם כדי לעשות היכר שהם מאכלי חלב ולא יצא מזה מכשול. ודפח"ח.

(הרה"ח ר' אברהם ישעי' קליין הי"ו)

שמים. ומפרש דיש לומדי תורה שמכוונים לשם שמים ממש, אך אין כוונתם אלא כדי לקיים המצות ולידע ההלכה איך יעשה המעשה, וכיון שכל עצמו של אותו העסק איננו אלא לקיים המצוה איננו עדיף מקיום המצוה גופיה והלימוד רק **'הכשר מצוה'** ולא עדיף מהמצוה גופא, ואין זה לשמה של תורה ממש. אך העוסקים בה לשמה ממש, להיות עמלים בה ומעיינים בה ומחדשים בה, וזהו עוסק **'לשמה של תורה'** לא על כונה אחרת והיא המגיגה ומצלי, ופירוש בזה **ואם בחקתי תלכו** שתהיו עמלים בתורה לא לבד לידע המצוה בשעה שצריך לה אלא **'דרוש וקבל שכר'** היינו הדרשה עצמה היא השכר ונחת רוח לפני הקב"ה.

וביאר מרן (חתם סופר בחקתי עמ' פ"ג) **לאפוקי ממ"ש חובת הלבבות** ז"ל לכשיבוא שאלה כזו ללידנו נעיין בה, והנה במחילת כבוד החסיד הוא לא זה הדרך סלולה אשר חפץ ה' ואשר כבשוהו רז"ל, **שידיעת השקלא וטרי' בש"ס זהו האושר האמתי, וזה הוא המביא לאדם להבת לבו ביראת ה' כל היום ודביקות בשמו הגדול**, ובתנאי שתהי' תחלת כוונתו לשם ה' ותל"מ, כי אם יעסוק בתורה בענינים כאלו וממילא ידובק בהי"ת, כי הדבק בתורתו דבק בו ית', והי' הדינים חביבים עליו באופן שירצה להכין לו, אם אולי יזדמן כזה מה יעשה, ולא שיהי' צריך לעיין עליו בשעת מעשה. ע"כ ציוה כאן **אם בחקתי תלכו** שתהיו עמלים בתורה, **ואת מצותי תשמרו ועשייתם אותם**, שתהיו שומרים ומכינים לכם מתי יבוא דין כזה או הוראה כזו ונעשה כן או כן.

ולפי"ז מבאר מרן החת"ס (שם) דבשעת החורבן לא עסקו ע"ז האופן והמחשבה הלז, וגילה להם הקב"ה היודע מחשבות, **ויאמר ה' על עזבם את תורתי**, ואין יודע זאת, אמר רב יהודה אמר רב שלא ברכו בתורה תחלה, ומסקינן בפרק התכלת **כל מצוה שעשייתה גמור מצותה מברכים עליה ושואין עשייתה גמור מצותה אין מברכים עליה**, והשתא אי כל כונת עסק התורה אינה אלא לעשות המצות א"כ אין ללמודה ועסקה גמור מצותה אין מברכים עליה, אבל **המברך עליה מודה שכוונתו שמלבד קיום המצות עוד העסק בעצמו מצוה**.

ורביה"ק זי"ע בספה"ק **ויזאל משה** (מאמר ג' סי' ל"ו) מביא דברי **הראשית חכמה** שכתב בהקדמה שלכן נקרא **תורה לשמה** כי שם התורה העצמי הוא קיום המעשה, שהרי נקרא תורה **'לשון הוראה'** להורות לאדם כיצד יעשה המצות, ואם אינו עושה נמצא שם תורה לבטלה, א"כ הוי **'לימוד ההוראה תורה לשמה'** שזה שמה של תורה, ע"כ. אבל אין שום סתירה לדברי מרן החת"ס הנ"ל דדוקא כשמעמיק בלימוד תורה"ק בעת שעדיין אין לו צורך בזה הלכה, ומעמיק ומרחיב בכל פרטי הלכות היוצאים מן סוגיית התלמוד דכיון דדעתו ומחשבתו כשיבא לידו קיום המצוה יקיימנה בפועל.

אמנם צ"ע דרבינו זצ"ל (שם סי' מ"ד מ"ה) הביא שיטת **המחבר** (או"ח סי' י"ז) דבכל **מ"ע שהז"ג** נשים לא יברכו עליהם, וגבי **ברכת התורה** (או"ח סי' מ"ז) פסק המחבר דנשים מברכות ברכה"ת, והמ"א (שם סי' י"ד) מבאר הגם דבכלליות נשים פטורות ממצות ת"ת כדדרשו חז"ל (קידושין כט:) **'בנינים ולא בנותיכם'**, מ"מ כיון דמחויבות ללמוד הדינים השייכים בהם נמצא דבאמת יש להן איזה חיוב במצות ת"ת, ושפיר יכולין לברך ולומר 'וצוננו' על קיום מצוה שהן מצוות ועושות. וכתב רבינו (שם סי' מ"ד) דהחיוב בנשים ללמוד הדינים שלהם אין לה שייכות למצות תלמוד תורה כלל, אלא **לימודם הוא כעין הכשר לקיום המצות שצריכה לקיים**, ואין לומדים עמהם רק פסקי הדינים האסור והמוותר ותו לא, וידיעת הדינים באופן זה **לא מיקרי כלל 'ידיעה והבנה ברורה בתורה' אשר זהו עיקר מצות תלמוד תורה**.

ובאמת צ"ע דלפי מש"כ החת"ס (ח"ס נדרים פ"א ע"א) מפרק התכלת (מנחות כב:) דהמצוה שעשייתה גמור מצותה מברכים על עשייתה ואי לא לא, א"כ **היאך מברכות הנשים ברכה"ת כלל על מה שילמדו רק למען דעת הדינים שלהם**, הא אין ללמודה ועסקה גמור מצותה ואין מברכים עליה כלל וצ"ע, ואפשר מטעם זה לא נחית ל' להגר"א לחלק בין ברכת התורה לשאר מצות עי"ש.

ואגב בהיותנו בזה נחוץ לציין **דבטעות נשמט שם בספר ויזאל משה סי' מ"ו איזה שורות מ"כ רבינו** (הכי"ק מאמר לה"ק באוצרי), אשר בתוך השמטה זו מעורב קושי' ראשונה על הגר"א בקושי' השנייה על הגר"א, ומתוך כך הדברים בלתי מובנים, דבסיום הקושיא הראשונה כתב רבינו בכת"ק: **ובאמת שגם האגור בעצמו בתחלת דבריו צ"ל שהוא לפי שיטת התוס' וסיעתם שמברכות על כל מ"ע שהזמ"ג כמו שנתבאר לעיל**. ואח"כ מתחיל רבינו קושי' השנייה: **ועוד לדברי הגר"א שאין שום טעם שתוכל לברך ברכה"ת אלא לפי שיטת התוס' שמברכות על כל מ"ע שהזמ"ג מה יענה לדברי הב"י וכו'.** אמנם בדפוס נדפס בטעות כדלהלן: **ובאמת שגם האגור בעצמו בתחלת דבריו צ"ל שהוא לפי שיטת התוס' שמברכות על כל מ"ע שהזמ"ג מה יענה לדברי הב"י וכו',** הכל בחדא מחתא מחתינהו בחסרון הסיום וההתחלה, וכמובן שהדברים מעורבים ובלתי מובנים. **ורואי שכל אחד יתקן ויצין השלמת החסרון בתוך הספר ויזאל משה שלו.**

(הרה"ג ר' עמרם נתן ווייס שליט"א)